

Бакай І. П.

здобувач вищої освіти
юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Риженко Д. В.

здобувач вищої освіти юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Карпенко Р. В.

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУТНІСТЬ ДОГОВОРУ ЛІЗИНГУ ЯК РІЗНОВИДУ ДОГОВОРУ НАЙМА

Чинне законодавство щодо правового регулювання лізингу потребує вдосконалення. Для того щоб лізингові операції могли нормально функціонувати, їх законодавство має бути прозорим. У сучасних умовах регулювання лізингу часто відбувається так, що норми правових актів нівелюють одна одну. Немає уніфікованого трактування лізингу, його функцій та видів, юридичного статусу лізингодавця. Нема навіть чіткого визначення категорії «лізинг». Причиною цього є неоднозначне трактування економіко-правової сутності лізингу. Майже в усіх законодавчих актах України проводиться ототожнення лізингу з орендою або кредитом. Питання лізингу та його правового регулювання є предметом уваги з боку таких вчених, як І. Якубівський, О. Трофімова, Д. Січко, В. Різник, В. Горемикін, О. Кабатова, В. Газман, Ю. Харитонов, В. Вітрянський, А. Асташкіна, І. Решітник та інші. Проте, незважаючи на ряд напрацювань з цієї проблематики, все ж таки існують питання, які потребують ґрунтовного вивчення та узагальнення, зокрема це і недосконалість лізингового законодавства, нерозвиненість інфраструктури лізингу, відсутність нормативного регулювання договірних лізингових відносин. Договір лізингу є видом договору оренди (власне і сама назва договору в перекладі з англійської (lease) означає оренду), і до нього застосовуються загальні положення про найм (оренду) з урахуванням особливостей, встановлених відповідними статтями ЦК та законом [1, с. 6]. Слід за-

уважити, що у сучасному цивільному праві договір найму (оренди), визначається як цивільно-правовий договір, за яким наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві майно у користування за плату на певний строк. Тобто визначальним є те, що договір найму посідає самостійне місце в системі договірних прав, має свої властивості та особливості правового регулювання. Взагалі, перша згадка про наймання речей як про окремий вид договору найму виявлено ще в римському праві. Так, Древній Рим знав: а) *locatio - conductio rerum* (наймання речей), б) *locatio - conductio onerarum* (наймання послуг), в) *locatio - conductio operis* (найм роботи, або підряд) [2, с. 241]. Щодо сучасного правового регулювання, то в ст. 759 ЦК України закріплюється традиційне визначення договору найму [3]. Згідно з цією статтею встановлюється, що за договором найму (оренди) наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві майно у користування за плату на певний строк. Тобто встановлюються сторони договору, зазначаються їх правомочності та зобов'язання. Лізинг є відносно новим поняттям, що використовується в сфері господарсько-правових відносинах. В Україні цей вид діяльності лише починає активно розвиватися. Сьогодні розвиток лізингу можна простежити в багатьох сферах господарювання, а саме: АПК, авіації (літакобудуванні), суднобудуванні, транспорті, в будівництві, харчовій промисловості, медицині тощо [4, с. 121]. Взагалі, у чинному законодавстві та спеціальній літературі термін «лізинг» вживається у кількох значеннях: як вид суспільних (господарських) відносин; як господарська діяльність; як господарська операція; як договір. Так, норми Цивільного кодексу України встановлюють правовий режим лізингу як окремого виду договірних зобов'язальних відносин, якими опосередковуються відносини щодо передачі майна у тимчасове користування. Так, відповідно до положень глави 58 ЦК України лізинг виступає як один із видів договору найму (оренди), за яким наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві майно у користування за плату на певний строк (ч. 1 ст. 759) [3]. В свою чергу, у Господарському кодексі України встановлюється правовий режим лізингу як виду господарської діяльності відповідно до норм глави 30 розділу VI та визначаються особливості регулювання майнових відносин суб'єктів господарювання (ч. 2 ст. 4) [5]. Так, ст. 292 Господарського кодексу України трактує лізинг як господарську діяльність, спрямовану на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингодержувачем періодичних лізингових платежів. Господарський кодекс України (ст. 292) містить положення про види (фінансовий та оперативний) та форми (зворотний, пайовий, міжнародний тощо) лізингу, проте без визначення цих понять. Слід зауважити, що у нормах

спеціального Закону України «Про фінансовий лізинг» визначено загальні правові та економічні засади лише фінансового лізингу і залишено поза увагою інші його види. Так, згідно його ст. 1 фінансовий лізинг – це вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу [6]. Очевидно дві конструкції лізингу: договірна та операційна. І це при тому, що ці правові відносини оформлюються договором. Не дарма лізинг визначено як особливу форму оренди, пов'язану з передачею в користування машин, обладнання, інших матеріальних засобів і майна. Вона надає можливість підприємцям розширювати і модернізувати виробництво, не витрачаючи грошових коштів для інвестицій у власний основний капітал, а сплачуючи лише лізингові платежі [7, с. 190]. З цього приводу В. Малишко, М. Микитюк зауважують, що Закон України «Про фінансовий лізинг» фактично побудовано виключно на цивільно-правовій основі, його предметом є регулювання в першу чергу саме договірних відносин. Між тим існує необхідність у врегулюванні лізингової діяльності як різновиду господарської, зокрема як різновид інвестиційної діяльності, що здійснюється суб'єктами ринку фінансових послуг [4, с. 122; 8, с. 46;]. Нема визначеності і щодо суб'єктів лізингу. Так, відкритим залишається питання про те, хто ж може виступати в ролі лізингодавця. Згідно з цивільним законодавством – це юридична особа, згідно з господарським – юридична або фізична [3; 5]. Самі лізингодавці визначають найважливішими проблемними питаннями своєї діяльності саме нестабільність та суперечливість законодавчої бази, а також проблеми із фінансування операцій. Саме це, а також низька капіталізація лізингових компаній служить тому, що вони не здатні задовольнити існуючий попит на лізингові послуги. Окремо слід звернути увагу й на законопроектну діяльність в сфері захисту прав суб'єктів господарювання, в тому числі у сфері лізингу. Так, нещодавно, Кабінетом Міністрів України спільно з Міністерством юстиції, Міністерством внутрішніх справ, розроблено законопроект, який повинен захистити бізнес від безпідставного тиску з боку правоохоронних і контролюючих органів. Прийняття цього закону є важливою гарантією діяльності суб'єктів господарювання, що підвищить відповідальність правоохоронців за перевищення повноважень. Так, закон передбачає можливість відео- та аудіофіксації дій правоохоронців у процесі обшуку підприємців, надасть обов'язковий допуск на місце обшуку адвокатів підприємців, передбачає створення незалежних комісій, у яких будуть брати участь громадські організації, для розгляду порушень правоохоронців під час обшуків та ін. Тобто зазначений закон забезпечить сталий розвиток господарської діяльності та забезпечить стабільність інвестиційного ринку в Україні.

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що лізинг – найперспективніший фінансовий інструмент, здатний ефективно розвивати виробництво, активізувати інвестиційний процес у Україні. Створення умов для подальшого розвитку сфери лізингових послуг сприятиме оновленню основних фондів вітчизняних підприємств та зростанню обсягів виробництва у

різних галузях економіки, зокрема у сфері АПК, авіації (літакобудуванні), легкій промисловості та ін. Тому, необхідним є забезпечення ефективного захисту прав суб'єктів господарювання у сфері лізингу, створення організаційно-правового забезпечення та визначення на законодавчому рівні основ правового регулювання лізингових відносин.

1. Краковська А. Лізингова галузь в Україні: тенденції та рекомендації для зростання: Аналітичний звіт. К. 2018. 36 с.

2. Багатомовний юридичний словник-довідник / І. О. Голубовська, В. М. Шовковий, О. М. Лефтерова та ін. К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. 543 с.

3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.). URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

4. Малишко В. М. Правова природа лізингу. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2015. № 1. С. 121-124.

5. Господарський Кодекс України № 436-IV від 16 січ. 2003 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

6. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16 грудня 1997 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80#Text>

7. Ванькович Д. Нормативно-правове забезпечення лізингової діяльності в Україні та шляхи його удосконалення. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 12(2). С. 188-192.

8. Рудакова К. В. Проблеми нормативно-правового регулювання лізингових операцій в Україні та шляхи їх вирішення. *Управління розвитком*. 2014. № 6. С. 45-47.

Балагурак В. В.

здобувач вищої освіти юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Карпенко Р. В.

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЗЕМЛЮ: АСПЕКТИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Територія нашої держави є доволі багатою на земельні ділянки. За останні роки було впроваджено нові можливості та обмеження щодо користування та набуття права власності на земельну ділянку. Зміни до Земельно-